

Z podnetu výboru Slovenskej filozofickej spoločnosti a v spolupráci s Povereníctvom SNR pre školstvo uskutočnilo sa v dňoch 1. a 2. marca 1968 v Trenčianskych Tepliaciach stretnutie zástupcov SFS s vybranými profesormi filozofie na stredných školách (počet účastníkov sa pohyboval okolo 60). Hlavným cieľom stretnutia bolo nadviazanie styku SFS so stredoškolskými profesormi, ktorí vyučujú filozofiu a hľadanie možností a foriem spolupráce v úsilí o pevné zakotvenie filozofie — cez stredoškolské vyučovanie — do našej národnej kultúry. Význam stretnutia umocňuje okolnosť, že sa realizovalo v čase, keď po rokoch prezieravého až nevraživého postoja k myšlienke vyučovania filozofie na stredných školách došlo k jej znovuzavedeniu do vyučovania, a keď sa už konečne začína v širších meradlách uplatňovať citlivejší prístup k samému zmyslu a obsahu filozofie, nesúmeriteľný s nedávnym splošťovaním a vulgárnym, jednostranným ideologizovaním tejto disciplíny. Tieto i viaceré ďalšie skutočnosti veľmi pozitívne poznačili atmosféru uvedeného stretnutia.

V otváracom prejave privítal zástupca Povereníctva školstva dr. Kelco iniciatívu SFS a poukázal na niektoré závažné problémy, na ktoré naráža staronový stredoškolský predmet filozofia. Popri množstve iných ťažkostí (nieť zatiaľ učebníc, osnovy sú v značnej miere plodom improvizácie atď.) zarážajúci je najmä nedostatok kvalifikovaných učiteľov. Podľa jeho údajov z celkového počtu 312 profesorov, vyučujúcich filozofiu na všetkých druhoch stredných škôl, má kvalifikáciu pre tento odbor iba *jedna pätina* (65 učiteľov). Vari ťažko nájsť lepší objektívny ukazovateľ spoločenského úpadku filozofie za posledné desaťročia v spoločnosti, ktorá proklamovala vedomé nadviazovanie na všetko najlepšie, čo ľudský duch v rozličných oblastiach — a na jednom z prvých miest práve vo filozofii — vo svojom vývine dosiahol. Prof. J. Kocka oboznámil prítomných s poslaním SFS a s iniciatívnymi návrhmi tejto inštitúcie na spoluprácu so stredoškolskými profesormi filozofie. Doc. J. Uher podal vo svojej prednáške náčrt hlavných smerov myšlienkovvej diferenciacie v marxistickej filozofii z historického aspektu i z hľadiska súčasných snažení v tejto filozofii. Prof. M. Kusý prednášal o základných problémoch poňatia predmetu a štruktúry marxistickej filozofie so zreteľom na vplyv spomenutej diferenciacie na túto problematiku.

Bohatá diskusia (v piatok popoludní a v sobotu predpoludním) sa sústredila na tieto okruhy problémov:

1. Problémy teoretického charakteru, ktoré vyplynuli z prednášok doc. Uhra a prof. Kusého.

2. Problémy súvisiace s nedávnou minulosťou a zástojom filozofov pri šírení dogmatických predstáv a pri nahrádzaní ideového zápasu administratívnymi zásahmi. Ukázalo sa, že tu máme ešte veľa nejasných miest, ktoré by bolo treba v záujme prenikania nedefinovaného marxistického filozofického myslenia do širších vrstiev i v záujme zvýšenia autority filozofie objektívne objasniť.

3. Problémy, týkajúce sa spolupráce SFS s profesormi filozofie na stredných školách. V podstate sa dospelo k týmto záverom: a) približne dvakrát do roka sa stretávať na podobných zhromaždeniach; b) tam, kde sa objaví medzi učiteľmi filozofie záujem a konkrétna požiadavka o prediskutovanie určitej filozofickej problematiky v užšom kruhu, vyslať — pokiaľ to bude možné — na diskusiu člena SFS. V nijakom prípade však nesuplovať činnosť KPÚ, príp. iných inštitúcií, zabezpečujúcich odborné doškolenie profesorov filozofie; c) uvažovať o možnosti pružnej bibliografickej, príp. ďalšej informačnej služby pre profesorov filozofie.

4. Posledným okruhom problémov boli otázky týkajúce sa osnov, učebníc, možnosti nadobudnutia kvalifikácie (rozširujúce štúdium) atď., teda otázky, ktoré presahujú právomoc i možnosti SFS. Tieto otázky odporúčame do stálej pozornosti školských orgánov, no nazdávame sa, že na ich riešení sa musí mimoriadne aktívne a iniciatívne podieľať celá filozofická obec a predovšetkým SFS ako reprezentatívne vedecké združenie slovenských filozofov.

Živosť diskusie a hlboká vnútorná zaangažovanosť mnohých účastníkov tohto stretnutia na nastolených problémoch, ako aj dobrá teoretická úroveň viacerých vystúpení a — ak sa tak možno vyjadriť — i bytostné zaujatie pedagóga za svoj predmet, dávajú nádejné vyhladky pre začatú spoluprácu. Najmä vystúpenia niektorých starších profesorov, ktorí prekonávali so svojim predmetom neľahké tridsaťročné peripetie a predsa sú ochotní obetavo a zodpovedne začať znova, vytvorili pri tomto stretnutí výbornú atmosféru bezprostrednosti a vecnosti, v ktorej bolo cítiť aj zárodoky toho, čo sa dá nazvať stavovským povedomím v tom najlepšom zmysle slova.

Ak bude i ďalšia spolupráca prebiehať v takom duchu ako toto prvé stretnutie, nepochybné prispieje úrovni i prestíži slovenskej filozofie.

Milan Zigo

PREDNÁŠKA Dr. JURAJA CIGERA O TEÓRII OSOBNOSTI

Slovenská filozofická spoločnosť usporiadala 25. januára 1968, nedlho pred svojím Valným zhromaždením, prednášku dr. Juraja Cigera na tému *Niektoré otázky teórie osobnosti*. Hlavné myšlienky prednášky zhrnul dr. Ciger do nasledujúcich téz (uvádzame ich v pôvodnej autorovej štylizácii):

Ani psychológia a ani psychiatria doposiaľ nevymedzila znaky charakterovej normality. V psychiatrii sa jej pojem nahrádza pojmom „nenápadnosť“. Tento veľmi kuriózný nedostatok prejavuje sa v najrôznejších oblastiach ako veľmi škodlivý. Ako vysvetlenie tohto stavu vznikla mienka, že problém je buď vôbec neriešiteľný, alebo riešiteľný iba relatívne a v medziach neprekročiteľnej pravdepodobnosti. V skutočnosti takýto stav je iba výrazom metodologickej bezmocnosti, ktorej výrazom bola v oblasti teórie osobnosti asociatívna psychológia a ktorá stále v určitom stupni pretrváva prostredníctvom nedostatočného rozpracovania teórie základných gnozeologických kategórií. Rozhodujúcou je predovšetkým noogenéza a analytika kategórie totality, čiže kategórie štruktúry v ontologicko-obsahovom chápaní. Bez teoretickej analýzy kategórií niet ani metodológie vo vlastnom zmysle, ale iba opisy procedúr a techník.

Výskumy, ktoré sa venovali určeniu znakov charakterologickej normality, predsa len ukazujú zásadnú zhadu napriek tomu, že sa uskutočnili v rôznych spoločenských zriadeniach a celkom nezávisle (M. L. Bonney, A. V. Boch, E. D. Bond, J. Ciger). Formovanie charakteru (t. j. štruktúry vzťahov jedinca k sebe, spoločnosti, k prírode) v každom prípade ukazuje informnosť jadra charakteru normálnych osobností ku fylogenetickému centrálnej tendencii vývoja ľudského druhu, čiže ku tendencii, ktorá je presne určiteľná na základe vedecko-antropologickej analýzy. Pod osobnosťou sa pritom rozumie totalita individuálnej psychiky ako bezprostredný nositeľ charakteru. Táto totalita, charakteristická gnozeologickým vedomím, je práve individuálne vedomie. Pritom jediniec kvalifikovaný osobnosťou sa nazýva osobou a osoba z hľadiska jej diferenciálnych zvláštností predstavuje individualita. Osobnosť tvorí takto globálnu pohotovosť jedinca realizovať systém podstatných vzťahov ako systém relatívne trvalý a empiricky daný v konaní a chovaní sa jedinca.